

Кобкіна А. О.,
студентка 5 курсу 14 групи
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОСЕРЕДЖЕНО-ЖОРСТОКОГО ТИПУ ГВАЛТІВНИКА

Ключові слова: насильство, статеві злочини, жорстокий тип, гвалтівник

Keywords: violence, sexual crimes, cruel type of rapist

Анотація: Надано кримінологічну характеристику зосереджено-жорстокого типу гвалтівника, визначено особливості особистості статевих злочинців. Розглянуто типи гвалтівників.

Abstract: The criminological characteristic of the concentrated and cruel type of rapist is given, features of the personality of sexual criminals are determined. The types of rapists are considered.

Кримінологічна характеристика осіб, що вчиняють статеві злочини, передбачає вивчення комплексу характеристик, що у своїй сукупності створюють уявлення про людину, яка вчинила сексуальне насильство щодо іншої особи. Особистість злочинця як предмет кримінологічного пізнання є тією необхідною ланкою в механізмі вчинення статевого злочину, яка розкриває можливості для розробки рекомендацій із запобігання.

Загальною ознакою усіх статевих злочинів є насильство над особистістю. Утім згвалтування як найпоширеніший вид статевих злочинів має багато особливостей залежно від суб'єкта й об'єкта злочинного посягання, мотивації насильника, способів учинення злочину [2, с. 138].

На думку С. Є. Шмерецького доцільно виділяти «спотворений» тип особистості злочинця (гвалтівника), що, зрештою, представлений двома основними типами: безладні гвалтівники та зосереджено-жорстокі [4, с. 208]. Зосереджено-жорстокі гвалтівники мають надмірну схильність до статевого задоволення, що не обмежується звичайними для людей комплексами морального характеру. Їх дії зумовлюються єдиним бажанням особистого задоволення та ризику. У силу цих міркувань вони намагаються отримати приємні відчуття статевого характеру за таких умов, коли їм не загрозували б ані неприємності, ані відповідальність. Згвалтування для таких осіб є псевдостатевим актом, коли «коїтус» слугує

лише засобом утілення інстинктивних бажань, мотивів прагнення до влади та агресії. Зґвалтування ніколи не є результатом простого сексуального збудження, що не має ніякої іншої можливості для задоволення. Зґвалтування завжди є ознакою деякої психологічної дисфункції: тимчасової та мінливої чи хронічної та повторюваної, та завжди є актом агресії [3, с. 117].

З огляду на це, зосереджено-жорстокий тип насильника за мотивами вчинення можна поділити на три ключові категорії: 1) зґвалтування як прояв агресії, 2) зґвалтування як вияв прагнення до влади та 3) садистське зґвалтування. У випадку агресивного зґвалтування суб'єкт застосовує більше фізичної сили, ніж необхідно для примусу жертви, здійснюючи сексуальні дії, спрямовані на приниження та образу жінки. Насильник також виявляє своє презирство до жертви образливими і нецензурними висловлюваннями. Таким чином, для агресивного гвалтівника злочин є актом свідомого вираження агресії та ненависті до жінок, що він виявляє у вербальній та фізичній формах. Напад злочинця цього типу пов'язаний зі значною фізичною жорстокістю. У разі зґвалтування як вияву прагнення до влади суб'єкт бажає підпорядкувати собі жертву і встановити над нею контроль. Тому кількість застосованої сили і погроз із його боку залежить від того, наскільки покійно поводить себе жертва [1, с. 108]. Метою такого злочинця є сексуальне завоювання, і він прагне подолати будь-який опір. Статевий акт для нього – засіб самоствердження, доказ своєї влади, могутності, майстерності та домінування, а не отримання сексуальної насолоди чи кохання. Такий гвалтівник часто викрадає жертву для здійснення над нею повторних знущань упродовж тривалого часу. Третій тип зґвалтування (садистське) містить сексуальний та агресивний компоненти. Іншими словами - «агресія еротизує». Злочинець-садист відчуває сексуальне збудження і хвилювання від знущання над жертвою, від її мук, збентеження, безпорадності й страждань. Насильство в таких випадках часто супроводжується тортурами, завданням значних травм і каліцтв жертві. Нерідко цей тип гвалтівників обирає своїми жертвами жінок, яких він вважає нерозбірливими, або жінок, які уособлюють в його уяві те, що він хоче знищити. За дослідженнями Н. Грота, понад половина гвалтівників, які перебували на обстеженні або лікуванні в його установі (Connecticut Sex Offender Program), належали до першого типу; 40 % були агресивними насильниками і лише 5 % становили гвалтівники-садисти [4, с. 210]. Серед зосереджено-жорстокого типу насильників виділяють такі підтипи: а) егоїстичний (упевнений, що люди існують тільки для його обслуговування; спахаги агресії виникають унаслідок відмови інших підкорятися); б) той, що захищає власний «статус» (агресію уявляє безпосереднім атрибутом притаманної йому соціальної ролі); в) хулігани та садисти (отримують задоволення від знущань над іншими, навмисно обирають жертву, слабшу за себе); г) той, що захищає себе (відчуває себе слабшим за інших (потенційною жертвою) та виявляє агресію першим, щоб не стати жертвою) [4, с. 211].

Крім цього, кримінологи виокремлюють вісім типів особистості насильника та насильницької сексуальної поведінки, а саме: 1) «мисливський» тип (раптово нападає на незнайомих жінок); 2) «агресивний» тип (гвалтує дівчаток-підлітків 7–14 років); 3) «тотально-самостверджувальний» тип (одночасно із зґвалтуванням жінок учиняє вбивство чи побиття чоловіка, що перебував поряд із нею); 4) «конформний» тип (чинить насильство під впливом групи); 5) «афективний» тип (гвалтує малолітніх дівчаток до семи років чи жінок похилого віку); 6) «імпульсивний», чи «ситуативний» тип (учиняє зґвалтування за сприятливих для цього умов); 7) «пасивно-грайливий» тип (скоює насильство у відповідь на провокативну поведінку жертви та внаслідок невміння вийти з ситуації, що склалася); 8) «відкинутий» тип (людина з фізичними чи психічними вадами, розумовою відсталістю, що вдається до насильства як до єдиного можливого шляху задоволення сексуальних потреб) [4, с. 212].

Отже, особистість статевих злочинців, в тому числі зосереджено-жорстокого типу гвалтівника, має свої специфічні риси, що відрізняє їх від інших категорій злочинців. Насамперед різниця полягає у особливому ставленні до вчинюваного, що обумовлюється біологічними, соціальними, психологічними чинниками та специфічними мотиви, в основі якого завжди лежить саме статевий інстинкт, незалежно від наявності психічних відхилень. Такий тип особистості злочинця є більш соціально безпечним, адже у нього відсутній внутрішній стримуючий фактор у вигляді моральних переконань чи страху відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Корчовий М. М. Фізичне насильство при зґвалтуваннях: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти. Науковий вісник НАВСУ. К., 1998. № 4. – С. 107–119.
2. Лукаш А. С. Питання кримінологічної характеристики особистості гвалтівника. Право

України. 2006. № 2. С. 138–142.

3. Шалгунова С. Характеристика осіб, які вчинили серійні сексуальні злочини. Юридична Україна. 2010. № 4. С. 115– 120.

4. Шмерецький Є. Є. Кримінально-психологічна типологія суб'єкта зґвалтування. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/925/2/23.pdf> (дата звернення: 26.11.2017).

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017